

Jan Říha ČESKÉ OVOCE

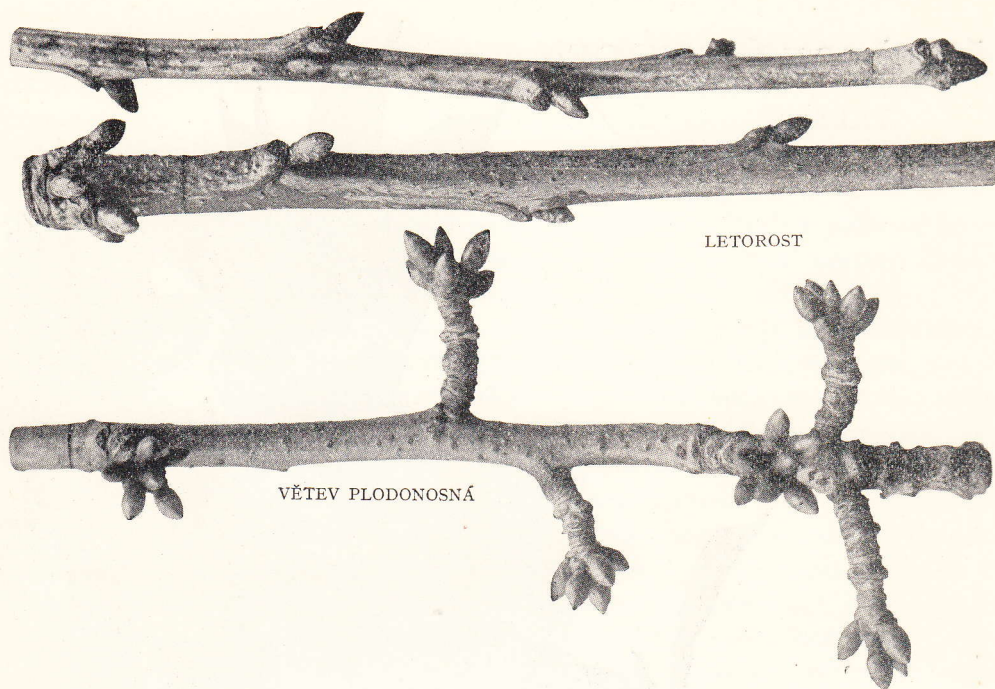
TŘEŠNĚ

Čís. 17.

LAUERMANNNOVA CHRUPKA

Grosse Prinzessinkirsche — Bigarreau Lauer mann

LAUERMANNOVA CHRUPKA

PESTRÁ CHRUPKA

Není rozšířenější, oblíbenější, také ovšem ne větší a krásnější třešně nad tuto chrupku. Nalézají se v každé, sebe menší třešňovce a všude si jí velice váží. Sadaři říkají jim zkrátka „Princezky“, neb jen „Chrupky-Chruplavky“.

Něco jistého o jejím původu se neví, ač známa byla již v osmnáctém století. Poděbradský děkan Rössler ji uvádí ve svém soupise pod čís. 80, Lauermanns Grosse bunte Knorpelkirsche (Diel 811) a pod čís. 94, Holländische Prinzessin (Diel 821).

V pojmenování panuje také největší zmatek a že je krásná a dobrá, každý ji vydává za svou. Někteří, zvláště nejstarší pomologové se namáhali rozlišovati Lauermannovu a Princezku, nemohouce však sami naléztí podstatného rozdílu, což se ostatně nepodařilo dodnes. Jeden ji popisuje pod jménem „Lauermann's Kirsche“, druhý „Grosse Prinzessin“, také i „Holländische Grosse Prinzessinkirsche“, třetí „Bigarreau Napoleon I.“ a jiní jinak. Zasadí-li se však veškeré tyto odrůdy podle sebe, nenalezne se ve vzrůstu stromů naprosto rozdílu, rostou navlas stejně, plodí taktéž stejně a položí-li se plody podle sebe, nelze jich naprosto rozeznati od sebe. Zde hraje hlavní úlohu půda. Rostou-li stromy v půdě živné, vzdělávané, pak skýtají plody, kterých nelze ani přirovnati k těm, které skýtají stromy rostoucí v nikdy nevzdělaných ulehlinách, v holém štěrku neb na skále, ty jsou povždy daleko menší aneb tak skvěle zbarveny: zde dlužno hledati domnělý rozdíl. Také i stáří stromů má veliký vliv na velikost plodu. Stromy mladé, plné bujnosti, neskýtají nikdy plodů tak dokonalých, jako stromy starší. Nelze také popřít, že v minulém století povstalo buď nahodile, neb z úmyslných výsevů množství míšenců, kteří jsou ze ziskuchtivosti nabízení pod nejrůznějšími jmény, ale přirovnají-li se k odrůdě mateřské, nesnesou přirovnání a žádný jí nedostihuje.

Tyto okolnosti pobádají, aby každý, komu se jedná o zdar jeho třešňovek, vyhledal buď ve své, neb jiné sousední třešňovce strom, který nejzdravěji roste, hojně plodí, ne-

smolí, s velikými, krásně červenými, tvrdými plody; mnohé z nabízených mají dužninu jen polotuhou, čímž snižují cenu odrůdy. Z toho jen nechť bere rouby k dalšímu šlechtění.

Pravá odrůda se vyznamenává bujným, zdravým vzrůstem až do vysokého stáří a neklovatí, roste z mládí krásně do výše, rozvětňuje se mohutně v korunu vysokou a širokou, jejíž větve se později rozkládají a visí dolů; ploditi začínají později, až když se vybouří, ale pak plodí hojně, často tolik, že jsou stromy v pravém slova smyslu obaleny, jen se rdí a kloní se až na zemi. V době květu jest dosti choulostivá a často zmrzá. V čas déle trvajících dešťů pukají plody jako jiné, mají však dobrou vlastnost, že, nastane-li lepší počasí, jízvy zasychají a plody tedy nehnijí tolik jako jiné. Jest to třešně prvé třídy pro obchod a není jiné která by snášela dopravu tak beze škody. Nepaří se po cestě a přichází obyčejně zcela suchá a svěží na místo určení. Objeví-li se na trhu, pak jej ovládá, jest nejvíce hledána pro všechny způsoby uchování a zpracování, nejen v domácnosti, nýbrž i ve velkém.

Letorosty narůstají dlouhé a silné, jsou téměř nahnědlé, ve stínu jaksi šedě přižloutlé, tenká, odlupující se stříbřitá blána pokrývá je skvrnitě sem tam; vyvstalé, žlutavé a jako natrhané tečky jsou velmi nápadné a hojně roztroušené, jak u jiné třešně se zřídka vyskytuje.

Dlouze, úzce vejčitá, tupě zakončená oka u spodu letorostu skoro přiléhají, dále ke konci více odstávají, mají šupiny hnědé, dílem šedě obroubené a jsou na patkách širokých, mohutnějšími žeběrky, která se hluboko táhnou a letorost mírně, avšak ke konci také hranatí, že jest jako rozbrázděn.

Květní poupata jsou pěkně vejčitá, světlehnědě šupinatá a u spodu letorostu shluklá v malé růžice. (Viz obraz.)

Na jaře rašící lístky jsou nahnědlé, po ukončeném vývoji bývají až 170 mm dlouhé, 74 mm široké, eliptické, s dlouhou klínovitou špičkou, kraj mají většinou hrubě, hluboko a dvojmo jako pila zubatý, jiné nemají zoubky tak hluboké, končí však vesměs malinkými, černými hroty; řapíky mají as 40 mm dlouhé, rudé a mají velké, lesklé žlázy, hned pod čepelí listu.

Příplodní listy bývají nesterpně velké, kratší a širší než zprvu uvedeno, mají kraj drobněji zoubkovaný, hroty na zoubcích většinou chybějí a žlázy bývají zcela malé.

Kvete obyčejně velice bohatě a ve velkých chomáčích. Poupata jsou v prvním rozpuku zarůžovělá a mají hnědě červenavé kalíšky; veliké krásné květy bývají as 40 mm široké a z okrouhlých plátků tak sestavené, že se dotýká plátek plátku.

Přiložený barevný obraz znázorňuje dostatečně velikost, tvar a barvu plodu, také i přibližnou plodnost. Průměrně váží 10 kusů 85 g, jednotlivě 5—10 g, jsou as 24 mm vysoké, 27 × 24 mm široké, k temeni více zúžené, ke stopce mnohem širší, takže mají tvar tupě srdčitý; téměř mívají někdy užší a vyvstalou jízvou zakončené aneb tak tupě zkulacené, že lze postaviti plod na ně; jedna strana bývá široce, druhá méně stlačena, takže příčný průřez se jeví kruhem při jedné straně širším, mírně zhranatělým. Čára, táhnoucí se od stopky po širší straně, končí se vyvstalou jízvou na zašpičatělém aneb v maličké jamce na ploše zkulaceném temeni.

Zelené, odspodu na slunečné straně lehce zarudlé, 35—40 mm dlouhé stopky vězí v hlubokých, širokých, po okraji k stlačeným stranám proláklých jamkách a připojují se v stejném počtu na kratičkou, kostrbatou pastopku.

Slupka se velmi leskne a má barvu jasně červenou, ve stínu žlutavě prokvétá, na sluneční straně bývá až tmavě červená, hojně bledších čárek a pih proniká slupkou jako sklem; celá jest poseta velice jemnými, jen pod sklem zřetelnými, žlutavými, dílem tmavěji červeně vroubenými tečkami.

Mdle žlutavě bělavá dužnina jest hustá, tuhá, ne však tvrdá, dostatečně šťavnatá, bezprostředně na pecce zarůžovělá, chuť její libě navinule kořenitě sladká a dobrá.

Černým obrazem jest znázorněna pecka velikosti plodu přiměřená, spíše malá než velká. Uzrává mezi 6.—15. červencem a vydrží na stromech za příznivého počasí až do konce července.

Jest to nejdůležitější chrupka pro obchod a na zpracování do továren, protože se pro tyto účely vysazuje ve velkém a tvoří hlavní jádro všech třešňovek.

Bláha o ní napsal: Jest z největších a nejcennějších chrupek. Zraje v polovině července a jest velice cenná pro tabuli i vývoz. Stromy tvoří mohutné a široké koruny. Žádá však úrodnou, hlubokou půdu, jinak jest málo úrodná.

V zahradách Zemského pomologického ústavu v Troji chovají ji, pokud zjištěno, pod jmény Napoleonova čís. 38, Graffion čís. 78, Chrupavka Lauermannova čís. 123. Pixa „Klíč štěpařský“ popisuje také každou zvláště a to čís. 11 Grafionka, čís. 12 Lauermannova chrupavka, čís. 13 Hollandská velká kněžka a čís. 16 Napoleonka. „Moravské Ovoce“ čís. 79, Chrupavka Napoleonova; „Handbuch der Obstkunde“ čís. 37, Grosse Prinzessin-kirsche; Leroy „Dictionnaire de Pomologie“ popisuje ji dvakrát a to: čís. 9, Gros-Bigarreau Blanc a čís. 33, Bigarreau Napoleon Ier; Truchsess rozlišuje je, ale jen na základě cizích údajů a na str. 292, Lauermannskirsche a na str. 295 Holländische grosse Prinzessin, avšak zcela stejnými slovy; taktéž činí s odvoláním na Truchsess i „Deutsches Obst-cabinet“ v roce 1855; Jankowski „Sad i ogród owocowy“ str. 387, Olbrzymka.

Dále příkládají se jí také jména: Chrupka, Křupavka, Princeska, Amber or Imperial, Bigarreau, Big. Clarke, Big. Gros, Big. de Hollande, Big. Lauermann, Big. Lourman, Big. Parmentier, Big. Royal, Big. Tardif, Clarke's Big., Clarke's Superb., Graffion, Gross-Bigarreau Lauermann, Gros-Big. de Princesse de Hollande, Grosse Bunte Herzkirsche, Grosse-Cerise Lauermann, Grosse Schrecken Kirsche, Grote Princess, Harrison's Heart, Harrison's Herzkirsche, Holländische Grosse Prinzessin, Italian Heart, Labermann's Kirsche, Late Mottled Bigarreau, Lauermann's Herzkirsche, Lauermann's Grosse Kirsche, Lauermann's Kirsche, Münster Kirsche, Napoleon's Herzkirsche, Napoleon's Knorpel-kirsche, Spiegel Kirsche, Turkey Bigarreau, West White Heart, Weissbäckling, White Bigarreau, Yellow Spanish, Bigarella Lauermanni.

LAUERMANNOVA CHRUPKA – *Grosse Prinzessinkirsche*. – *Bigarreau Lauermann*.